

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
УКРАЇНИ**

ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я, ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І ТУРИЗМУ

Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лікувально-реабілітаційний масаж в неонатології та педіатрії

рівень вищої освіти: другий (магістерський)

спеціальність: 227 Фізична терапія, ерготерапія

спеціалізація: 227. 1 Фізична терапія

освітньо-професійна програма: Фізична терапія

код дисципліни в освітньо-професійній програмі: ОК.ФТ8

мова навчання: українська

Розробники:

Коваленко Тамара Миколаївна, кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії, tomak 1405@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни. Дисципліна спрямована на формування визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема здатності до застосування у професійній діяльності на засадах фізичної терапії, здійснення аналізу при застосуванні мультисистемного підходу в реабілітації, а також на досягнення передбачених результатів навчання. Обсяг дисципліни – 4 кредити ЄКТС. Основні теми: анатомо-фізіологічні особливості дитячого організму та лікувальна дія масажу на організм дитини; особливості лікувально-реабілітаційного масажу при різних патологічних станах в неврології, ортопедії, пульмонології; особливості організації, планування, проведення обліку та контролю програм фізичної терапії відповідно віку дитини та захворюванню, а також знати та володіти техніками та методиками лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії. Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів поточного контролю та заліку.

Abstract of a discipline. The discipline is aimed at the formation of general and professional competences defined by the educational and professional program, in particular the ability to apply in the professional activity on the basis of physical therapy, to carry out the analysis when applying the multisystem approach in rehabilitation, as well as to achieve the intended learning outcomes. Discipline - 4 ECTS credits. Main topics: anatomical and physiological features of the child's body and therapeutic effect of massage on the child's body; peculiarities of therapeutic and rehabilitation massage at different pathological conditions in neurology, orthopedics, pulmonology; peculiarities of organization, planning, accounting and control of physical therapy programs according to the child's age and illness, as well as to know and possess techniques and techniques of therapeutic and rehabilitation massage in pediatrics. The final assessment is based on the results of the current control and test.

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема отримання практичних навичок з організації та проведення лікувального та реабілітаційного масажу у дітей дитячого та юнацького віку, та застосування їх в комплексних програмах фізичної терапії в педіатрії.

Обсяг навчальної дисципліни – 4 кредити ЄКТС, які розподіляються у годинах:

Форми навчання	Види навчальних занять				Самостійна робота
	Лекції	лабораторні	практичні	семінарські	
Денна	14	0	26	0	80

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: успішне опанування такими навчальними дисциплінами:

на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти: «Методика та техніка класичного та лікувального масажу»; «Загальна фізіологія людини та патологічна фізіологія»; «Нормальна анатомія людини».

на другому (магістерському) рівні вищої освіти: «Методи обстеження у фізичній терапії»; «Фізична терапія при травмі, політравмі та захворюваннях опорно-рухового апарату»; «Фізична терапія у нейрореабілітації».

Програма навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни

Номер і назва теми	Кількість годин			
	денна форма навчання			
	усього	у тому числі		
л.		прак.	с.р.	
Тема 1. Анатомо – фізіологічні особливості дитячого організму. Особливості проведення лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії, техніка виконання масажу окремих частин тіла.	16	4	2	12
Тема 2. Лікувально-реабілітаційний масаж при рахіті. Лікувально-реабілітаційний масаж при захворюваннях дихальної системи.	14	2	4	12
Тема 3. Лікувально-реабілітаційний масаж для недоношених дітей та у дітей при гіпотрофії та дистрофії.	14	2	4	14
Тема 4. Лікувально-реабілітаційного масажу в дитячій хірургії та травматології.	14	2	6	14
Тема 5. Лікувально-реабілітаційний масаж у дитячій неврології.	16	2	4	14
Тема 6. Лікувально-реабілітаційний масаж при захворюваннях органів травлення у дітей.	16	2	6	14
Всього годин:	120	14	26	80

Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Анатомо – фізіологічні особливості дитячого організму. Особливості проведення лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії, техніка виконання масажу окремих частин тіла.

Теоретичні основи масажу. Основні засоби використання масажу у дітей. Показання та протипоказання щодо виконання лікувально-реабілітаційного масажу. Механізм дії масажу на організм дитини. Умови і правила проведення масажу. Анатомио – фізіологічні особливості дитячого організму. Особливості проведення лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії, техніка виконання масажу окремих частин тіла. Методи обліку показників фізичного розвитку дитини.

Тема 2. Лікувально-реабілітаційний масаж при рахіті. Лікувально-реабілітаційний масаж при захворюваннях дихальної системи.

Сучасні розробки і методи лікувально-реабілітаційного масажу при рахіті. Функціональна анатомія та виявлення функціональної патології. Особливості масажу при захворюваннях дихальної системи. Гострі та хронічні пневмонії, бронхіальна астма та хронічні захворювання верхніх дихальних шляхів у дітей. Дослідження функціонального стану дихальної системи у дітей при допомозі функціональних проб.

Тема 3. Лікувально-реабілітаційний масаж для недоношених дітей та у дітей при гіпотрофії та дистрофії.

Методики лікувального масажу для передчасно народжених дітей. Особливості клінічного перебігу стану дитини. Основні відомості про гіпотрофію та дистрофію. Відомості щодо періодів фізичної терапії. Оволодіння вмінням виконувати масаж та корекцію для усунення відхилень у недоношених дітей.

Тема 4. Лікувально-реабілітаційний масаж в дитячій хірургії, травматології та ортопедії.

Загальні поняття про захворювання в дитячій ортопедії – причини виникнення та ускладнення. Значення лікувально-реабілітаційного масажу в дитячій ортопедії. Лікувально-реабілітаційний масаж при Х-образній (вальгусній) деформації нижніх кінцівок (при плоскостопості та плосковальгусній поставі ступні) при О-образній (варусній) деформації нижніх кінцівок (при косолапості та плосковарусній поставі ступні); при вродженому вивиху кульшового суглоба та при дисплазії. Вроджена м'язова кривошия. Дослідження рухомості суглобів. Значення лікувально-реабілітаційного масажу в дитячій хірургії та травматології. Лікувально-реабілітаційний масаж при пупочній грижі; травмах верхніх кінцівок (перелом ключиці, плечової кістки, кісток передпліччя); травмах нижніх кінцівок (перелом стегна, пошкодження менісків і зв'язкового апарата колінного суглоба, перелом кісток гомілки, ступні і пальців). Клінічні прояви та класифікація захворювань в дитячій ортопедії. Обґрунтування позитивного впливу масажу на лікування і профілактику захворювань в хірургії та ортопедії. Складання фізіотерапевтичних програм щодо лікувального масажу у дітей при хірургічній, травматологічній та ортопедичній патології.

Тема 5. Лікувально-реабілітаційний масаж у дитячій неврології.

Методика лікувального масажу при неврологічних ураженнях нервової системи. Задачі лікувального масажу при неврологічних порушеннях. Причини

захворювань, їх види. Обґрунтування позитивного впливу лікувального масажу на організм хворої дитини.

Тема 6. Лікувально-реабілітаційний масаж при захворюваннях органів травлення у дітей.

Загальні відомості про порушення функцій дихання. Лікувальний масаж при порушенні функції дихання. Клінічні прояви захворювання на бронхіальну астму у дітей. Сучасні принципи лікування. Основні методики масажу в пульмонології.

Тематика практичних занять

Номер і назва теми дисципліни	Номер і назва теми практичних занять	Кількість годин
		Денна форма навчання
Тема 1. Анатомо – фізіологічні особливості дитячого організму. Особливості проведення лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії, техніка виконання масажу окремих частин тіла.	1. Особливості проведення лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії, техніка виконання масажу окремих частин тіла.	2
Тема 2. Лікувально-реабілітаційний масаж при рахіті. Лікувально-реабілітаційний масаж при захворюваннях дихальної системи.	2. Лікувально-реабілітаційний масаж при рахіті.	2
	3. Оволодіння вмінням виконувати лікувальний масаж при бронхіальній астмі, пневмонії, обструктивному бронхіті.	2
Тема 3. Лікувально-реабілітаційний масаж для недоношених дітей та у дітей при гіпотрофії та дистрофії.	4. Лікувально-реабілітаційний масаж шийному та грудному відділах хребта.	2
	5. Лікувально-реабілітаційний масаж у попереково-крижовому відділі хребта.	2
Тема 4. Лікувально-реабілітаційного масажу в дитячій	6. Лікувально-реабілітаційний масаж шийному та грудному відділах хребта.	2

хірургії та травматології.	7. Лікувально-реабілітаційний масаж у попереково-крижовому відділі хребта.	2
	8. Лікувально-реабілітаційний масаж кінцівок	2
Тема 5. Лікувально-реабілітаційний масаж у дитячій неврології.	9. Лікувально-реабілітаційний масажу шийному та грудному відділах хребта.	2
	10. Лікувально-реабілітаційний масаж у попереково-крижовому відділі хребта.	2
Тема 6. Лікувально-реабілітаційний масаж при захворюваннях органів травлення у дітей.	11. Оволодіння вмінням виконувати лікувальний масаж при хронічному гастриті, коліті .	2
	12. Лікувальний масаж при хронічних захворюваннях печінки, жовчного міхура та дискенеції жовчовивідних шляхів	2
	13. Лікувальний масаж при хронічних захворюваннях ШКТ	2
Всього годин:		26

Завдання для самостійної роботи студентів

Номер і назва теми дисципліни	Завдання	Кількість годин
		Денна форма навчання
Тема 1. Анатомо – фізіологічні особливості дитячого організму. Особливості проведення лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії, техніка виконання масажу окремих частин тіла.	1. Порівняльна характеристика та аналіз методик лікувального масажу у дітей в комплексних програмах фізичної терапії у країнах Європи та в Україні. Підготовка презентації.	4
	2. Опрацювання теоретичних основ для застосування методик лікувального масажу.	4
	3. Підготовка до практичного заняття з теми 1.	4
Тема 2. Лікувально-реабілітаційний масаж при рахіті.	4. Підготовка реферату та презентації щодо методики лікувального масажу у дітей хворих на бронхіальну астму.	4

Лікувально-реабілітаційний масаж при захворюваннях дихальної системи.	5. Підготовка до практичного заняття з теми 2.	4
	6. Вирішення кейсів (клінічних ситуацій) з лікувального масажу в пульмонології.	4
Тема 3. Лікувально-реабілітаційний масаж для недоношених дітей та у дітей при гіпотрофії та дистрофії.	7. Лікувально-реабілітаційний масаж в шийному та грудному відділах хребта.	7
	8. Лікувально-реабілітаційний масаж у попереково-крижовому відділі хребта.	7
Тема 4. Лікувально-реабілітаційного масажу в дитячій хірургії та травматології.	9. Дослідження інформаційних джерел щодо принципів лікувального масажу при ушкодженнях хребта, суглобів, порушеннях постави, сколіозі, кіфосколіозі.	4
	10. Підготовка до практичного заняття з теми 4.	4
	11. Вирішення кейсів (клінічних ситуацій) з обґрунтування застосування методик щодо лікувального масажу при ушкодженнях хребта, суглобів та при переломах кінцівок.	6
Тема 5. Лікувально-реабілітаційний масаж у дитячій неврології.	12. Лікувально-реабілітаційний масаж шийному та грудному відділах хребта.	7
	13. Лікувально-реабілітаційний масаж у попереково-крижовому відділі хребта.	7
Тема 6. Лікувально-реабілітаційний масаж при захворюваннях органів травлення у дітей.	14. Вирішення кейсів (клінічних ситуацій) з обґрунтування застосування методик лікувального масажу при захворюваннях органів травлення	7
	15. Підготовка реферату та презентації щодо методики лікувального масажу у дітей при захворюваннях органів травлення.	7
Всього годин:		80

Очікувані результати навчання з дисципліни: практичне застосування отриманих знань з лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії в комплексних програмах з фізичної терапії, вміння (самостійно або у складі мультисистемної команди) реалізовувати заходи фізичної терапії направлені на збереження або поновлення здоров'я дитини;

знати: особливості анатомо-фізіологічного розвитку дитини як при фізіологічному так і при патологічних станах; фізіологічний вплив прийомів масажу на організм хворої дитини, умови і правила виконання лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії, протипоказання й обмеження щодо проведення лікувально-реабілітаційного масажу, основні прийоми масажу стосовно до виконання в дитячій практиці, знати та володіти методиками виконання лікувально-реабілітаційного масажу при захворюваннях опорно-рухового апарату, захворюваннях органів дихання, неврологічних станах, знати як створити комплексну програму щодо лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії.

уміння: підбирати адекватні та ефективні види масажу при захворюваннях органів та систем, підбирати найбільш адекватні та ефективні види і техніки лікувального масажу, визначати вихідні положення дитини під час проведення процедури лікувального масажу при захворюваннях різних органів та систем, визначати показання та протипоказання щодо проведення процедури лікувального масажу, здійснювати оперативний та інтегративний контроль за ефективністю приведення процедури (курсу) масажу у дітей з різними захворюваннями.

Порядок оцінювання результатів навчання з дисципліни

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів поточного контролю та заліку.

Протягом семестру здобувач вищої освіти може отримати максимальну кількість балів – 100 як суму балів за результатами поточного контролю на практичних заняттях та під час консультацій науково-педагогічних працівників з тем, на які не передбачено аудиторних годин. Робочою програмою навчальної дисципліни для студентів заочної форми навчання, або в установленому порядку з тем, заняття з яких було пропущене здобувачем вищої освіти. Використовуються такі форми поточного контролю та розподіл балів, які може отримати студент за тему:

Номер і назва теми практичних занять	Засоби оцінювання	Кількість балів за тему
1. Особливості проведення лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії, техніка виконання масажу окремих частин тіла.	Реферат, доповіді та презентації на задану тему та їх обговорення.	10

2. Лікувально-реабілітаційний масаж при рахіті.	Тестування. Кейси.	10
3. Оволодіння вмінням виконувати лікувальний масаж при бронхіальній астмі, пневмонії, обструктивному бронхіті.	Тестування. Кейси. Реферат.	8
4. Лікувально-реабілітаційний масажу шийному та грудному відділах хребта.	Реферат, доповіді та презентації на задану тему та їх обговорення.	8
5. Лікувально-реабілітаційний масаж у попереково-крижовому відділі хребта.	Тестування. Кейси. Реферат.	8
6. Лікувально-реабілітаційний масажу шийному та грудному відділах хребта.	Експрес-контроль. Презентації. Кейси.	8
7. Лікувально-реабілітаційний масаж у попереково-крижовому відділі хребта.	Реферат, доповіді та презентації на задану тему. Презентації.	8
8. Лікувально-реабілітаційний масаж кінцівок	Експрес-контроль. Кейси.	8
9. Лікувально-реабілітаційний масажу шийному та грудному відділах хребта.	Реферат, доповіді та презентації на задану тему та їх обговорення.	8
10. Лікувально-реабілітаційний масаж у попереково-крижовому відділі хребта.	Реферат, доповіді та презентації на задану тему. Презентації.	8
11. Оволодіння вмінням виконувати лікувальний масаж при хронічному гастриті, коліті .	Експрес-контроль. Кейси.	8
12. Лікувальний масаж при хронічних захворюваннях печінки, жовчного міхура та дискенезії жовчовивідних шляхів	Реферат, доповіді та презентації на задану тему та їх обговорення.	8
13. Лікувальний масаж при хронічних захворюваннях	Тестування. Кейси.	8

ШКТ		
	Усього:	100

Лектор під час завершення лекції з теми дисципліни знайомить здобувачів вищої освіти з відповідними завданнями для самостійної роботи та темами практичних занять.

Перед початком практичного заняття науково-педагогічний працівник ознайомлює здобувачів вищої освіти із формами поточного контролю, які будуть застосовуватись, і кількістю балів, які вони можуть отримати. Під час завершення кожного заняття кожному присутньому здобувачу вищої освіти оголошується кількість отриманих ним балів.

Здобувач вищої освіти, який протягом семестру отримав менше 34 балів, до заліку/екзамену не допускається, і може в установленому порядку пройти повторне вивчення цієї дисципліни.

Заліки/екзамени проводяться у порядку, визначеному у Положенні про організацію освітнього процесу в університеті.

Критерії оцінювання:

1. За участь у лекційному занятті студент отримує 1 бал.
2. Усна відповідь на питання практичного заняття оцінюється у 5 балів: 5 балів – студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує. 4 бали – студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей. 3 бали – студент засвоїв матеріал на репродуктивному рівні (переказування), приймає активну участь у роботі, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок. 2 бали – студент, який невпевнено переказує матеріал, під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок. 1 бал – студент, який не приймає участь в обговоренні питань на занятті. 0 балів – студент відсутній на занятті.
3. Виконання самостійної роботи, що підготував студент оцінюється у 5 балів: 5 балів отримує студент, який повністю розкрив тему самостійної роботи, використовував основну і додаткову літературу. Проявив самостійність і творчий підхід. Матеріал подано логічно і своєчасно. 4 бали отримує студент, який розкрив тему самостійної роботи за всіма пунктами плану, використав більшість рекомендованої літератури. Матеріал подано логічно, можливо не своєчасно. 3 бали одержує студент, який тему самостійної роботи розкрив не повністю (висвітлено не всі пункти плану, матеріал подано стисло). Використано недостатню кількість літературних джерел. Матеріал побудовано не логічно. 2 бали одержує студент, який розкрив незначну частину матеріалу (декілька пунктів плану), використав недостатню кількість літературних джерел. Відсутня логіка подачі матеріалу, а також порушена цілісність системи знань. Матеріал подано не своєчасно. 1 бал – студент роботу написав формально, стисло, не своєчасно. 0 балів – студент повідомлення не підготував.

4. Реферати чи ессе студентів оцінюються у 5 балів. 5 балів – робота має самостійний і творчий характер. Тема повністю розкрита. Матеріал викладений логічно, послідовно, обґрунтовано. Реферат чи ессе оформлені згідно вимог. Обсяг відповідає нормі. Під час захисту студент орієнтується у матеріалі, висловлює власне ставлення до визначеної проблеми. 4 бали – тема розкрита, матеріал подано відповідно пунктам плану, використано запропоновані джерела інформації. Інколи спостерігається порушення логіки. Реферат чи ессе оформлені згідно вимог. Обсяг відповідає встановленій нормі. Під час захисту студент вільно володіє і орієнтується у матеріалі, висловлює власне ставлення до питання. 3 бали – лише простежується спроба підійти до написання реферату чи ессе самостійно і творчо. Однак план реферату чи ессе не досконалий. Загальний зміст недостатньо структурований. Простежується невміння групувати матеріал, знаходити зв'язки, встановлювати співвідношення між частинами. Обсяг відповідає нормі. Під час захисту студент володіє інформацією на початковому рівні. 2 бали – реферат чи ессе написані нашвидку, фрагментарно. План відсутній або не відповідає змісту і формі. Тема розкрита частково. Під час захисту студент оперує лише загальними фразами. Структура доповіді не витримана, матеріал побудовано не логічно. 1 бал – реферат чи ессе написані фрагментарно. План відсутній або не відповідає змісту і формі. Тема не розкрита. Під час захисту студент не може відтворити матеріал. Доповідь стисла, не логічно побудована. 0 балів – реферат чи ессе не написані і не захищені.

5. Комп'ютерна презентація студентів оцінюються у 5 балів: 5 балів – робота має самостійний і творчий характер. Тема повністю розкрита. Матеріал викладений логічно, послідовно, обґрунтовано. Обсяг відповідає нормі (15 – 20 слайдів). Під час презентації студент орієнтується у матеріалі, висловлює власне ставлення до визначеної проблеми, володіє майстерністю усної доповіді. 4 бали – простежується творчий підхід при підготовці презентації. Тема повністю розкрита, матеріал подано послідовно. Інколи спостерігається порушення логіки. Презентація оформлена згідно вимог. Обсяг відповідає встановленій нормі. Під час презентації студент вільно володіє і орієнтується у матеріалі, висловлює власне ставлення до питання. 3 бали – загальний зміст недостатньо структурований. Простежується невміння групувати матеріал, знаходити зв'язки, встановлювати співвідношення між частинами. Обсяг відповідає нормі. Студент не повністю розкрив тему, вивчено недостатню кількість джерел інформації. Під час презентації студент володіє інформацією на початковому рівні. 2 бали – презентація підготовлена нашвидку, фрагментарно. Відзначений не самостійний підхід до виконання. Тема розкрита частково. Під час презентації студент неспроможний відтворити інформацію у певній послідовності. Оперує лише загальними фразами. Структура доповіді не витримана, матеріал побудовано не логічно. 1 бал – презентація підготовлена фрагментарно. Тема не розкрита. Під час презентації студент не може відтворити матеріал. Доповідь стисла, не логічно побудована. 0 балів – презентація не підготовлена.

Залікові вимоги:

1. Анатомо – фізіологічні особливості дитячого організму.
2. Теоретичні основи масажу. Основні засоби використання масажу у дітей.
3. Показання та протипоказання щодо виконання лікувально-реабілітаційного масажу.
4. Механізм дії масажу на організм дитини.
5. Умови і правила проведення масажу.
6. Особливості проведення лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії, техніка виконання масажу окремих частин тіла.
7. Методи обліку показників фізичного розвитку дитини.
8. Сучасні розробки і методи лікувально-реабілітаційного масажу при рахіті.
9. Функціональна анатомія та виявлення функціональної патології.
10. Особливості масажу при захворюваннях дихальної системи. Гострі та хронічні пневмонії, бронхіальна астма та хронічні захворювання верхніх дихальних шляхів у дітей.
11. Дослідження функціонального стану дихальної системи у дітей при допомозі функціональних проб.
12. Методики лікувального масажу для передчасно народжених дітей.
13. Особливості клінічного перебігу стану дитини. Основні відомості про гіпотрофію та дистрофію.
14. Відомості щодо періодів фізичної терапії. Оволодіння вмінням виконувати масаж та корекцію для усунення відхилень у недоношених дітей.
15. Загальні поняття про захворювання в дитячій ортопедії – причини виникнення та ускладнення.
16. Значення лікувально-реабілітаційного масажу в дитячій ортопедії.
17. Лікувально-реабілітаційний масаж при Х-образній (вальгусній) деформації нижніх кінцівок (при плоскостопості та плосковальгусній поставі ступні) при О-образній (варусній) деформації нижніх кінцівок (при косолапості та плосковарусній поставі ступні); при вродженому вивиху кульшового суглоба та при дисплазії.
18. Вроджена м'язова кривошия.
19. Дослідження рухомості суглобів.
20. Значення лікувально-реабілітаційного масажу в дитячій хірургії та травматології.
21. Лікувально-реабілітаційний масаж при пупочній грижі; травмах верхніх кінцівок (перелом ключиці, плечової кістки, кісток передпліччя); травмах нижніх кінцівок (перелом стегна, пошкодження менісків і зв'язкового апарата колінного суглоба, перелом кісток гомілки, ступні і пальців).
22. Клінічні прояви та класифікація захворювань в дитячій ортопедії.
23. Обґрунтування позитивного впливу масажу на лікування і профілактику захворювань в хірургії та ортопедії.
24. Складання фізіотерапевтичних програм щодо лікувального масажу у дітей при хірургічній, травматологічній та ортопедичній патології.
25. Методика лікувального масажу при неврологічних ураженнях нервової системи.

26. Задачи лікувального масажу при неврологічних порушеннях. Причини захворювань, їх види. Обґрунтування позитивного впливу лікувального масажу на організм хворої дитини.
27. Загальні відомості про порушення функцій дихання. Лікувальний масаж при порушенні функції дихання.
28. Клінічні прояви захворювання на бронхіальну астму у дітей. Сучасні принципи лікування.
29. Основні методики масажу в пульмонології.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література:

1. Курдюмова Н.О. Практикум з педіатрії в модулях. – К. Медицина, 2007. – 119-120 с.
2. Мухін В. М. Фізична реабілітація. - К.: Олімпійська література, 2007.- 472 с.
3. Марченко О. К. Основы физической реабилитации. – К.: Олимпийская литература, 2012. – 528 с.
4. Невідкладні стани в педіатрії / за ред. Р.І. Поцюрка. – К. Медицина, 2006. – 176 с.
5. Педіатрія з курсом інфекційних хвороб та основами імунопрофілактики. / за ред. проф. С.К. Ткаченка. – К. Медицина, 2011. – 560 с.
6. Педіатрія в модулях. / за ред. проф. Тарасюка В.С. – К. Медицина, 2008. – 336 с.
7. Педіатрія / за ред. О.В. Тяжкої. – Нова книга, 2016. - 1116 с.

Додаткова література:

1. Абашина Н. А. Лечебный и профилактический массаж для детей с нарушениями развития. Практическое пособие. – Издательство: Флинта, Наука, Согласие, 2009.- 200 с.
2. Общая физиотерапия / Под ред. Г. Н. Пономаренка. – СПб., 2008. – 287 с.
3. Практические и методические основы кинезотерапии. Учебное пособие. Под ред. М. Д. Рипа, И. В. Кулькова. – М.: ТВД Дивизион, 2008. – 336 с.
4. Физическая реабилитация больных детей : учебное пособие / Е. Л. Михалюк, Ю. Г. Резниченко, С. Н. Малахова, А. А. Черепок ; – Запорожье : Просвіта, 2013. – 147 с.
5. Физическая реабилитация /Под ред. С. Н. Попова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. – 605 с.
6. Хованская Г. Н., Пирогова Л. А. Общие основы медицинской реабилитации в педиатрии. Учебное пособие. – Гродно: ГрГМУ, 2010. – 184 с.

Електронні ресурси:

1. <http://www.who.ch>

2. <http://www.nlm.nih.gov>
3. <http://healthgate.com>,
4. <http://www.kfinder.com>
5. <http://php.silverplatter.com>
6. <http://www.scsml.rssi.ru>
7. <http://www.accesspub.com>
8. <http://BioMedNet.com>
9. <http://www.healthweb.org>
10. <http://www.pslgroup.com>
11. <http://www.healthgate.com>
12. <http://www.mdconsult.com>
13. <http://www.rusmedserv.com>
14. <http://www.mosmed.ru>,
15. <http://www.medlux.msk.su>,
16. <http://www.mednet.ru>
17. www.medi.ru
18. www.nycomed.ru
19. www.rmj.net
20. www.mediasphera.aha.ru
21. <http://www.magichands.ru/content/category/5/19/42/>
22. <http://www.riada.kiev.ua/>
23. <http://imedic.kiev.ua/lechebnyj-massazh>
24. <http://slidan.com/tochechniy/>
25. <http://imedic.kiev.ua/statyi/massazh/85-massazh-dcp>
26. <http://imedic.kiev.ua/statyi/massazh/83-massazh-krivoshee>
27. <http://imedic.kiev.ua/statyi/massazh/80-banochnyj-massazh>
28. <http://vipbook.info/nauka-i-ucheba/medicina/32934-lakunichev-lechebnyj-massazh.html>
29. http://www.fizioterapiya.info/?page_id=318
30. http://www.zdorovienacii.ru/novosti/lazernaya_fizioterapiya/
31. http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_medicine/32886
32. <http://medkarta.com/?cat=article&id=23933>
33. <http://www.medkursor.ru/biblioteka/rukovodstvo/light/>
34. <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=458963>
35. <http://www.medkursor.ru/biblioteka/rukovodstvo/elektrolechenie/>
36. <http://www.gippokrat.by/catalog/bolezni/fizioterapiya/uvch-terapiya.html>
37. http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_medicine/32886
38. <http://www.dieter.ru/cor/ultraz.htm>
39. <http://bibliotekar.ru/624/58.htm>
40. http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_medicine/4323

